

А.М. Турило, С.Г. Лисевич

ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО РІВНЯ СФЕРИ ОБІГУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито актуальність та необхідність ефективного управління сферою обігу підприємств. Наведено систему показників організаційно-технічного рівня сфери обігу.

Ключові слова: організаційно-технічний рівень, сфера обігу, показники організаційно-технічного рівня.

Форм. 1. Рис. 3. Табл. 2. Літ. 10.

А.М. Турило, С.Г. Лисевич

ОЦЕНКА ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКОГО УРОВНЯ СФЕРЫ ОБРАЩЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье раскрыта актуальность и необходимость эффективного управления сферой обращения предприятий. Приведена система показателей организационно-технического уровня сферы обращения.

Ключевые слова: организационно-технический уровень, сфера обращения, показатели организационно-технического уровня.

A.M. Turylo, S.G. Lysevych

EVALUATION OF ORGANIZATIONAL-TECHNICAL LEVEL OF ENTERPRISE TURNOVER

The article reveals the topicality and the necessity of the effecient management of the enterprise turnover. The system of indices for the organizational-technical level of the turnover is presented.

Keywords: organizational-technical level; turnover; indices of the organizational-technical level.

Постановка проблеми. Так склалося, що при оцінці діяльності підприємств першочергова увага приділяється сфері виробництва. Однак у сучасних умовах господарювання все більше уваги потребує і сфера обігу підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування та економічної оцінки сфери обігу в економічній літературі приділяється достатньо багато уваги [1–3; 5; 7]. Однак у зазначених працях недостатньо досліджені питання організаційно-технічного удосконалення та ефективності сфери обігу.

Метою дослідження є оцінка організаційно-технічного рівня сфери обігу підприємства.

Основні результати дослідження. Варто зазначити, що настав той час, коли необхідно більш зважено і системно підходити до управління сферою обігу на підприємствах різних галузей народного господарства країни.

Яскравим прикладом актуальності даного питання є підприємства гірничорудної промисловості України (гірничо-збагачувальні комбінати), де відмічається особлива роль фондів обігу в діяльності цих підприємств, а саме у формуванні й ефективному використанні їхніх оборотних коштів (табл. 1).

З табл. 1 видно, що:

1) у 2007 р. фонди обігу в загальній вартості оборотних коштів склали від мінімальних 79% для Центрального гірничо-збагачувального комбінату до максимальних 90% для Північного гірничо-збагачувального комбінату;

2) з 2002 р. по 2007 р. для всіх комбінатів спостерігалася тенденція до збільшення загальної величини фондів обігу (в абсолютному і відносному вимірюванні).

Таблиця 1. **Питома вага сфери обігу (%) в загальній сумі оборотних коштів (тис. грн.) гірничо-збагачувальних комбінатів за 2002–2007 роки [4]**

Ігульський гірничо-збагачувальний комбінат						
Показники	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Сума оборотних коштів	348925	526452	406062	837192	855179	1625358
В т.ч. сфера обігу	213367	408320	214448	533929	609035	1396000
Питома вага сфери обігу, %	61	77	52	64	71	85
Центрального гірничо-збагачувального комбінат						
Сума оборотних коштів	131952	189626	715570	912758	903694	1117054
В т.ч. сфера обігу	69201	116408	594498	741528	735286	879178
Питома вага сфери обігу, %	52	61	83	81	81	79
Південної гірничо-збагачувального комбінат						
Сума оборотних коштів	835608	1072858	986065	914323	1400106	1714375
В т.ч. сфера обігу	689163	908257	802512	693310	1121888	1442661
Питома вага сфери обігу, %	82	85	81	76	80	84
Північної гірничо-збагачувального комбінат						
Сума оборотних коштів	634522	617999	1247165	1405891	2249963	3311744
В т.ч. сфера обігу	533103	497590	1100426	1164572	1994289	2966851
Питома вага сфери обігу, %	84	81	78	83	89	90

Наведений приклад є тільки одним з аспектів багатогранності і складності системи ефективного управління сферою обігу підприємств.

Предметом дослідження вибрано питання формування і оцінки організаційно-технічного рівня сфери обігу підприємства. Місце й основні складові організаційно-технічного рівня сфери обігу в загальному його рівні на підприємстві представлено на рис. 1 і 2.

Потрібно зазначити, що система показників і критеріїв оцінки організаційно-технічного рівня сфери обігу за методологією визначення і структурою базується на загальновідомих засадах, але одночасно вимагає при конкретному формуванні відповідних показників врахування специфіки і особливостей функціонування сфери обігу. Система показників організаційно-технічного рівня сфери обігу (ОТРО) повинна охоплювати процеси матеріально-технічного забезпечення і збуту продукції на підприємстві (з позиції головної сутності та фінансових і економічних аспектів здійснення цих процесів). В табл. 2 на базі літературних джерел [3; 5; 6] представлено підходи до конкретного визначення показників ОТРО.

Специфічні відмінності господарського процесу у сфері обігу (і окремо у кожній зі стадій даної сфери: матеріально-технічному забезпеченні і збуту готової продукції) потребують особливого підходу до методів вимірювання часткових, локальних і узагальнюючих показників ОТРО.

Завданням формування технічного рівня сфери обігу є забезпечення високої продуктивності даного процесу (на засадах високоєфективних техніки і

технології), а завданням формування організаційного рівня сфери обігу є пошук шляхів оптимального поєднання та використання в часі і просторі персоналу, засобів і предметів праці.

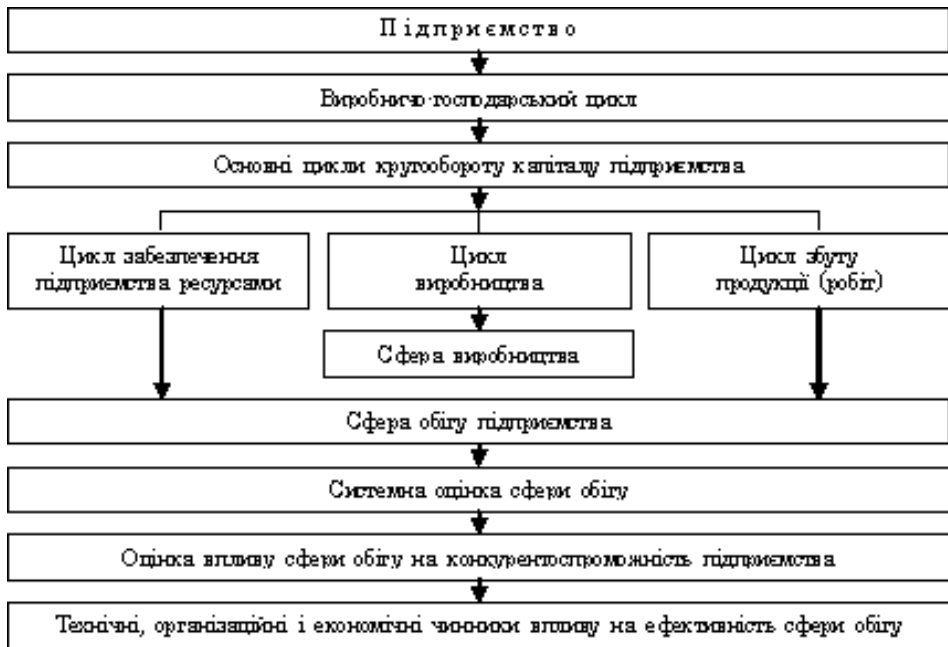

Рис. 1. Базова модель підприємства і роль сфери обігу в його діяльності, авторська розробка

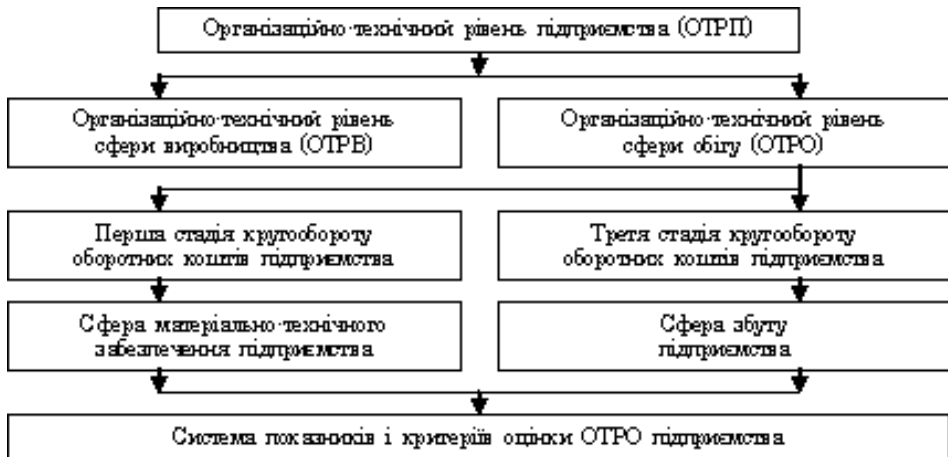

Рис. 2. Теоретико-методичні підходи до формування організаційно-технічного рівня підприємства і його сфери обігу, авторська розробка

Організація сфери обігу повинна базуватися на принципах пропорційності, інноваційності й ефективності.

Важливу роль в організації сфери обігу відіграє оперативна організація, основні задачі якої такі:

- 1) управління і контроль процесами поставки матеріальних ресурсів і збуту готової продукції зовнішнім споживачам;
- 2) раціональна взаємодія всіх підрозділів сфери обігу в процесі виконання змінних і добових завдань;
- 3) належний рівень інформаційно-розрахункового забезпечення сфери обігу.

Таблиця 2. Система показників організаційно-технічного рівня сфери обігу

Напрямок оцінки	Показники ОТРО
	Оцінка технічного рівня сфери обігу
Ступінь технічної оснащеності праці	1. Фондозброєність праці. 2. Енергоозброєність праці.
Рівень прогресивності технології	Частка нових технологій за обсягом або трудомісткістю продукції (робіт)
Технічний рівень устаткування	1. Продуктивність. 2. Частка прогресивних видів обладнання в загальній кількості.
Рівень механізації і автоматизації процесів МПС і збуту	1. Ступінь охоплення робітничою механізованою працею. 2. Частка обсягу робіт, що виробляється на базі автоматизації.
Рівень комп'ютеризації	1. Вартість комп'ютерів на одного працівника. 2. Прогресивність програмного забезпечення. 3. Піктома вага прогресивних програм
	Оцінка організаційного рівня сфери обігу
Рівень організації процесу	1. Коefіцієнт завантаження обладнання і машин. 2. Коefіцієнт ритмічності.
Рівень організації праці	1. Показник виконання норм часу. 2. Показник інноваційності методів праці. 3. Рівень ефективності управління процесом. 4. Рівень інформаційного забезпечення. 5. Рівень ефективності безготівкових методів розрахунків. 6. Рівень якості і кількості клієнтської бази. 7. Рівень кваліфікації робітничої. 8. Показник стабільності кадрів. 9. Показник впровадження нормативів для нормування праці.

Потрібно зазначити, що формування високого організаційно-технічного рівня сфери обігу не є самоціллю, а визвано умовами виживання і перспективного розвитку, точніше вимогами ринкової системи до конкурентоспроможності підприємства (рис. 3).

В ринкових умовах господарювання основним критерієм оцінки організаційно-технічного рівня підприємства, в тому числі і сфери обігу, є динаміка основних економічних показників, які характеризують його діяльність. Будь-яка запланована зміна організаційно-технічного рівня підприємства пов'язана з метою діяльності підприємства і повинна забезпечити підвищення економічної ефективності виробництва. Тільки в такому випадку інвестиції в ОТРО є виправданими і в підприємства з'являються можливості для отримання головного фінансового результату в необхідному обсязі. На цих засадах можливо реалізувати всі інші поставлені завдання із соціального, економічного і по-

дальшого організаційно-технічного розвитку підприємства (оскільки з'являються можливості розширеного фінансування цих завдань).

Виходячи з цього, до основних економічних критеріїв і показників оцінки впливу ОТРО на діяльність підприємства потрібно віднести:

- 1) показник ефективності сфери обігу;
- 2) коефіцієнт оборотності оборотних коштів у сфері обігу (коефіцієнт оборотності фондів обігу підприємства);
- 3) цикл сфери обігу.

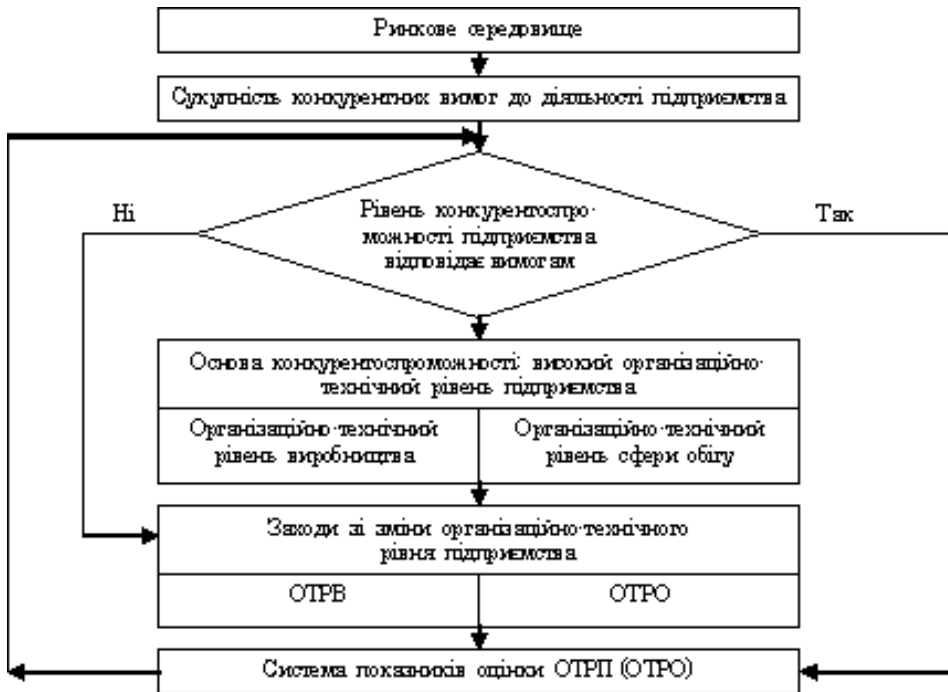

Рис. 3. Загальний алгоритм формування й оцінки конкурентоспроможності та організаційно-технічного рівня підприємства, авторська розробка

Цикл сфери обігу визначається таким чином:

$$T_{цсо} = T_{цк} + T_p, \quad (1)$$

де $T_{цсо}$ – тривалість циклу сфери обігу, дн.; $T_{цк}$ – тривалість циклу купівлі матеріальних ресурсів, необхідних для діяльності підприємства, дн.; T_p – тривалість циклу реалізації готової продукції (робіт), дн.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Представлені в даній роботі методичні підходи дозволяють більш обґрунтовано підходити до визначення організаційно-технічного рівня підприємства, а в його складі розкривають зміст і уточнюють методи вимірювання ОТРО.

1. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 416 с.

2. Барнгольц С.Б., Тацця Г.М. Экономический анализ хозяйственной деятельности предприятий и объединений. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 408 с.

3. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с.
4. Емітенти цінних паперів / Агентство при Державній комісії з цінних паперів // www.smida.gov.ua.
5. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – 2-е вид. – К.: Знання, 2006. – 580 с.
6. Организация и планирование машиностроительного производства: Учеб. для машиностр. спец. вузов / М.И. Ипатов, М.К. Захарова, К.А. Грачёва и др. – М.: Высшая школа, 1988. – 367 с.
7. Техничко-организационный уровень производства: определение, экономическая оценка, анализ / Л.В. Барташев, Н.Е. Жеребина, Е.В. Лазарева, В.М. Лысюк. – К.: Наукова думка, 1979. – 195 с.
8. Турило А.М., Лисевич С.Г., Зінченко О.А. Основи визначення загального і організаційно-технічного рівнів підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №6. – С. 168–171.
9. Харів П.С. Економіка підприємства: Збірник задач і тестів: Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей. – К.: Знання-прес, 2001. – 301 с.
10. Цал-Цалко Ю.С., Холод Б.І. Економіка підприємства: Навч. посібник. – Житомир: Житомирський інженерно-технологічний ін-т, 2000. – 388 с.

Стаття надійшла до редакції 9.04.2009.